

N
R

4
/
2
0
1
9

ASTRA

SAMHÄLLE — KULTUR — FEMINISM

ÅRGÅNG: 100

Tema: FEMINISTISKA UTOPIER

12€

ASTRA

SAMHÄLLE

—

KULTUR

—

FEMINISM

Tallbergsgatan 1/175
00180 Helsingfors

E-post: astra@astra.fi

Webbsida: astra.fi

FB: facebook.com/tidskriftenastra

IG: instagram.com/tidskriftenastra

Chefredaktör:

Vilhelmina Öhman
astra@astra.fi

AD:

Nina Grönlund
astra.artdirector@gmail.com

Administration & prenumeration:

Emma Huldén
pren@astra.fi

Prenumerera: ASTRA utkommer fyra gånger om året. En helårsprenumeration i Finland kostar 45 euro. Mera information får du på astra.fi eller genom att mejla pren@astra.fi.

Lösnummer: 12 euro

Tryckeri: Grano

Medlem i Tidskriftscentralen

ISSN-L 2323-3966

Bild på omslaget:

Sonya Mantere

**Utgivarföreningen för
tidskriften ASTRA:**

ASTRA ges ut av Utgivarföreningen
för tidskriften Astra rf.

År 2019 består styrelsen av:

Ina Biström (ordförande),
Lisa Gemmel (vice ordförande),
Jenna Emtö, Ida Enegren, Jessica
Finnilä, Josephine Holmström, Tom
Kettunen och Carolina Lillhannus

Du får kontakt med styrelsen
genom att mejla dem på
astra.styrelse@gmail.com

MEDVERKANDE I ASTRA 4/2019:

Lina Bonde
Sara Falkstad
Lisa Gemmel
Nina Grönlund
Mia Haglund
Edith Hammar
Linn Henrichson
Emma Johansson
Daniela Lillhannus
Elliot Lundegård
Sonya Mantere
Nina Nyman
Pauliina Nykänen
Charlotta Qvandt
Catariina Salo
Mirjam Yeboah
Vilhelmina Öhman

4

Vilhelmina Öhman
TROTTSA I EN TID
NÄR VÄRLDEN BRINNER

7

Catariina Salo
GLÖM UTOPIN!

8

Nina Nyman
BARN OCH FEMINISTER,
MÅSTE DET VERKLIGEN VARA
EN UTOPI?

10

Sonya Mantere
I HUVUDROLLEN:
VÄNSKAP

16

Lisa Gemmel
EN NORDISK UTOPI

18

Elliot Lundegård
UTOPI:
EN UNDERSÖKNING

22

Charlotta Qvandt
ÖN

24

Mia Haglund
UTOPINS
TID(ER)

29

Sara Falkstad
APUNGAR

30

Lina Bonde
ETT MYTOLOGISKT
DJUR

33

Daniela Lillhannus
UTOPIN EFTER
KATASTROFEN

38

Carita Nyström
UR SÅNGER
FÖR SYSTRAR

40

Mirjam Yeboah
UTOPIPYSSEL

43

ORDLISTA

Text Vilhelmina Öhman

TROTSÄ I EN TID NÄR VÄRLDEN BRINNER

L
E
D
A
R
E

Jag har den senaste tiden varit hopplöst uttråkad av ytlig instagram-feminism och kapitalistisk feminist-washing. Klädkedjor kapar feministiska slagord för evig ekonomisk tillväxt, samtidigt som deras kvinnliga fabriksarbetare arbetar under usla arbetsförhållanden, produktionen lämnar enorma koldioxidavtryck och den konsumeristiska individualismen omintetgör en systemkritik.

Det är kanske inte så konstigt att en cynisk tanke dyker upp i ens bakhuvud: Har feminismen sett sina bättre dagar? Kan vi hitta

tillbaka till en feministisk kritik och till en långsiktig feministisk strävan? Därifrån föddes tanken om ett Astranummer med tema feministiska utopier. Ett nummer där skribenterna i stället för att släcka bränder får lägga tid på att formulera sina feministiska utopier. Att *trotsa* i en tid när världen brinner. Tidskriften har redan tidigare funderat på tema framtid med boken *Denna framtid är vår* (2018), men vågar vi vara ännu djärvare och tala om utopi?

Som **Elliot Lundegård** skriver i årets sista nummer av Astra, i sin en poetiska essä om hur skrämmande och sårbart det kan vara att formulera något utopiskt. Hur det finns en risk att en får höra att en förväntar sig för mycket av världen. "Att tro på den nyfikenhetens förändrande och omvälvande potential" är ett sorts utopi, tänker Lundegård.

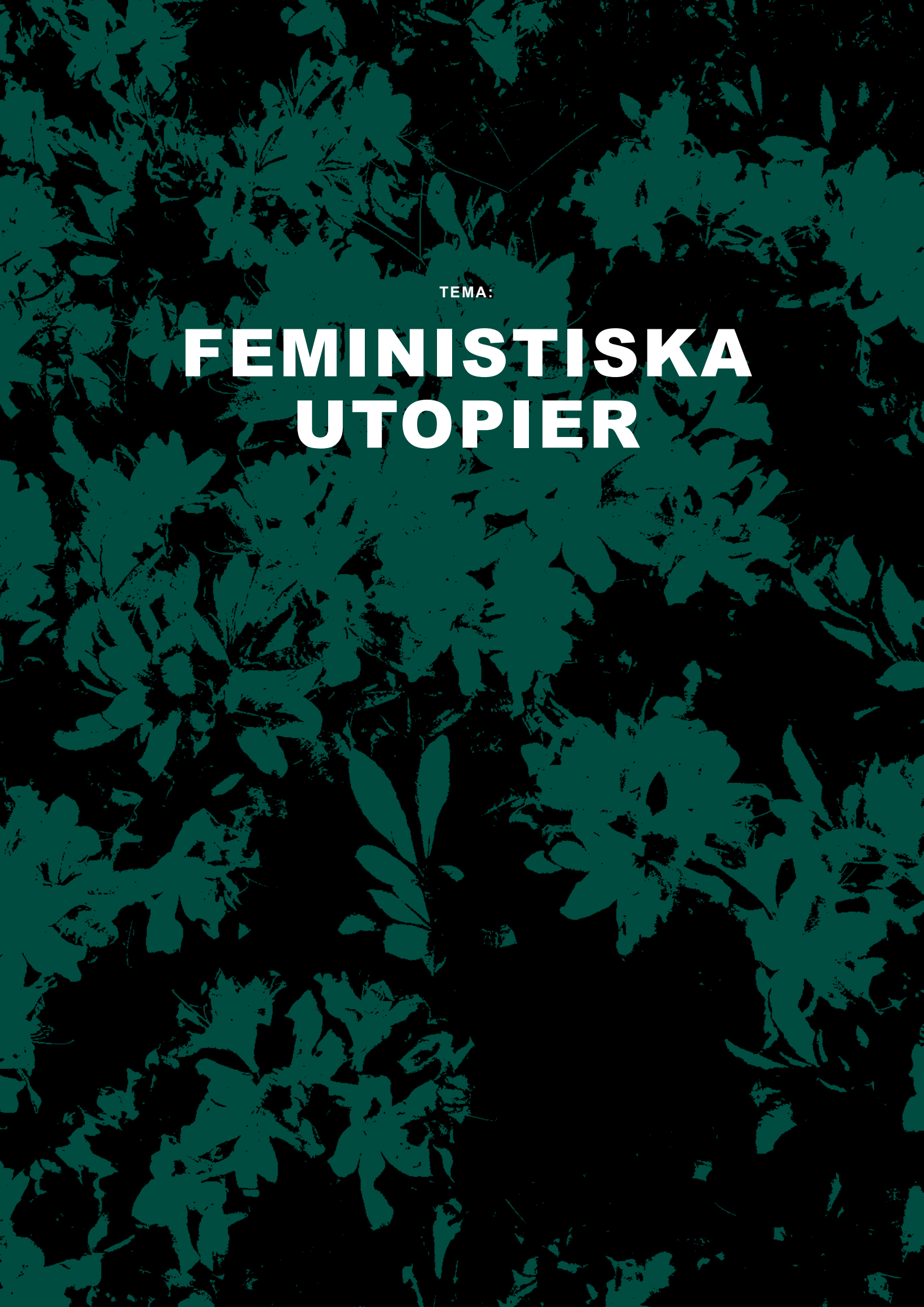
För att formulera en utopi måste vi ta reda på vad vi vill sträva efter.

Nina Nyman skriver om hur feministisk utopi kräver att låta barnen bli en del av rörelsen, annars kommer vi konsekvent att förlora aktivister till föräldraskapet. **Daniela Lillhannus** skriver om katatrofen innan utopin och **Catariina Salo** ställer sig kritiskt till om det finns ett värde i att sträva efter en utopi. Är det ens relevant att formulera något om det aldrig kan uppnås? Borde vi i stället fokusera på det vi med stor sannolikhet kan lösa?

Med det här numret minns vi författaren **Carita Nyström** som skrev den finlandssvenska feministklassikern *Denna värld är vår! Handbok i systerskap* (1975) tillsammans med Astras f.d. chefredaktör **Birgitta Boucht**. Vi minns också essäisten, professorn och den anständiga sekreteraren **Sara Danius** som har inspirerat oss med sin kunskap, sin förmåga och sitt mod.

Det här är mitt sista nummer som Astras chefredaktör. Jag vill tacka Astras styrelse som otröttligt kämpar för tidskriftens framtid, alla skribenter och illustratörer jag fått samarbeta med och *du* som håller Astra i din hand. Nu ger jag med stor glädje och förväntan över ansvaret till Astras nya chefredaktör Elliot Lundegård. A

Skribenten är tidskriftens chefredaktör.

TEMA:

FEMINISTISKA UTOPIER

GLÖM UTOPIN!

TÄNK PÅ EN queerfeministisk utopi. På ett samhälle där alla är rättvisa mot dig, mot dina grannar, mot dina barn. Vi vill naturligtvis ha det så, vi vill se till att alla har lika möjligheter till ett liv som känns rätt för just dem. Visst?

Eftersom själva kärnan i en utopi är att den är ouppnåbar så undrar jag ändå om det finns något egenvärde i att ens fundera kring utopin. Vad ska vi göra med tanken när den väl är nedskriven? Ska vi lägga tid på något vi i själva verket aldrig kan uppnå?

Tanken på en queerfeministisk utopi är, som jag ser det, en värld där alla är sig själva och inte bara blir accepterade som det, utan som likvärdiga medlemmar av samhället. Därtill ska alla få sina röster hörda och bli uppmuntrade till att vara sitt bästa jag. Allt är möjligt, alla mår bra.

Var finns då motsättningarna? Att leva ett liv utan motsättningar låter ärligt talat ganska trist. Som queerfeministisk aktivist går en stor del av vardagen ut på att jobba för en bättre värld. Frågan är vad en ska göra med den tiden om utopin uppfylls. Följdfrågan blir: jobbar vi för att på riktigt få en perfekt värld eller för att aktivismen har blivit en del av vår identitet? En aktivistidentitet är trendig och i ropet,

NÄR VI
PRATAR OM
QUEERFEMINISM
GLÖMMER VI LÄTT
ATT HIERARKIERNA
OCKSÅ GÄLLER
INOM DEN EGNA
GRUPPEN.

men det gör den inte mindre viktig. Vi behöver människor som står upp för rättigheter och försöker rädda klimatet. Men vad händer sen? Vad gör vi med all den samlade aktivistenergin när allt är uppnått? Alltid dyker det väl upp nya strider – förutom om vi befinner oss i en utopi.

I stället för att fokusera på en utopi borde vi tänka på de saker vi med stor sannolikhet kan lösa. Jag jobbar hellre för att en normkritisk pedagogik blir vanligare inom småbarnspedagogiken i min kommun än att försöka få hela samhället att förstå det fina i genuskreativitet. Kanske det är att låta medlen helga ändamålet.

När vi pratar om queerfeminism glömmmer vi lätt att hierarkierna också gäller inom den egna gruppen. Ja, du som lever i ett cis-heteroförhållande står högre i hierarki än en som lever

i ett cis-homoförhållande. Du som lever i ett trans-heteroförhållande står över en som lever i ett trans-homoförhållande. Sedan tar vi in klass och etnicitet och socioekonomiska förutsättningar förstås, som vi gör när vi är intersektionella feminister.

Det känns nästan som en omöjlighet att nå en utopi när vi är så tyngda av de samhälleliga normerna och hierarkierna. Vi kan inte göra oss historielösa, vi kan inte radera det som varit.

Vill vi nå en utopi måste vi börja om. Verkligheten är att det inte går. Är det då värt att sträva efter?

Med det sagt betyder inte en icke-strävan att vi ska gå runt och godkänna en dystopiliknande verklighet, den som kommer allt närmare oss för var dag som den politiska sfären flyttas allt mer högerut. Vi kan inte leva i en verklighet där matkthavare delar in oss enligt rang och produktivitet. Vi måste kämpa för att det ska bli bättre och vi måste kasta oss upp på barrikaderna för att nå dit.

Däremot tror jag inte vi uppnår den bästa versionen av verkligheten med en tanke på utopi för våra ögon. A

*Skribenten är journalist,
queer och feminist*

Text Nina Nyman

Bild Linn Henrichson

BARN OCH FEMINISTER,

MÅSTE DET VERKLIGEN VARA EN UTOPI?

"Hanna var inte på mötet?"

"Nej, hon var säkert hemma, en del tar inte med sina barn på möten."

"Du tar."

JAG OCH TREÅRINGEN briefar gårdagens mötesnärvaro, det är vårt andra möte på två dagar och de vuxna har helt klart varit i majoritet. Mitt barn förundrar sig över att hon känt igen vänners föräldrar som tydligen inte alltid eskorteras av sina barn. För min dotter som nyligen börjat släppa den omnipotenta fasen är det naturligtvis lite chockerande att inse att föräldrar kan ha en tillvaro där barn inte deltar. För andra kan det vara chockerande när barn deltar; deras mötesrutiner är ofta primitiva, till exempel väntar de inte alltid på att få ordet och så har de en tendens att öppet kungöra när något är tråkigt. Deras närvaro skapar avbrott och försvagar kontrollen och normerna under mötet.

Alla föräldrar kan antagligen intyga att det är bekvämare att delta på möten utan att ha med sina barn. Då kan en ge sin fulla uppmärksamhet åt mötets mål i stället för ge halva sin uppmärksamhet åt barnet och använda en stor del av mötestiden till att skydda mötet och de andra vuxna från sitt barns sociala närmanden. Oavbruten mötestid för föräldrar kan i vardagen kännas som en (feministisk) utopi, men vilka sociala rörelser skapas när barnen utesluts?

DET TYDLIGASTE SOM händer då barnen utesluts är att effektiviteten och

OAVBRUTEN MÖTESTID
FÖR FÖRÄLDRAR KAN
I VARDAGEN KÄNNAS
SOM EN (FEMINISTISK)
UTOPI, MEN VILKA
SOCIALA RÖRELSE
SKAPAS NÄR BARNEN
UTESLUTS?

produktiviteten ökar, det är en av de stora orsakerna att till att samhället investerar i dagvård. Eftersom de flesta av oss har en begränsad tid att använda på vårt engagemang i feministisk aktivism känns det oftast motiverat att anamma den här marknadslogiken för vårt organiserande – alltså att utesluta de grupper av människor som minskar produktiviteten. Eftersom produktiviteten i det här fallet är feministiska aktioner (eller samvaro) av olika slag känns valet av uteslutande inte som att det utmanar feministisk ideologi – det är ju just feministisk arbete man vill skapa tid och plats för. Dessutom finns det nästan aldrig någon uttalad inga barn-policy, utan barnen fasas lätt bort med outtalade normer som det blir upp till enskilda föräldrar att upprätthålla eller bryta mot, högljutt med skrikande barn.

Nej, nu är jag lite orättvis, naturligtvis är det samhällets tidsbrist som skapar tidsbristen som fasar bort barnen ur den feministiska verksamheten. Feminister har bara inte tid att utmana den tidsnormen. Det kan vara en kunskapsfråga – vi inser inte att vi följer den och kan därför inte utmana den.

Eller så är det en prioriteringsfråga, eftersom vi som rörelse så ofta kämpar för kvinnors rätt att inte behöva skaffa barn om vi inte vill och att inte behöva ta hela ansvaret för de barn vi har, så då sjunker de faktiska barnen som feminister lever med i prioriteringsordning när vi träffas. Vi har som rörelse använt väldigt lite tankekraft på att fundera på vad barn kan tillföra det feministiska tänkandet och den feministiska praktiken – hur kan de till exempel hjälpa oss att utmana krav på ökad produktivitet och ständig tillväxt? Eller hur kan de hjälpa oss att utmana tidspressen? Hur kan de hjälpa oss att utmana normer? Hur kan vi lära oss att se barn som riktiga medborgare i samhället och inte bara som bihang till vuxna? Hur kan vi sluta se barn som främst problem som kräver strukturlösningar för att de ska störa samhället möjligtast lite?

En feministisk utopi kräver att barnen integreras i rörelsen, annars kommer vi konsekvent att förlora aktivister till föräldraskapet. De vi förlorar först är de som har minst barnpassningsnätverk och alltså mest behöver en feministisk gemenskap. Genom att låta barnen bli en del av rörelsen tvingas vi i praktiken utmana många av de samhällsstrukturer som nu verkar som utopier att bryta med. Det här behöver inte vara en invecklad process; om vi hjälps åt kan vi börja med utopin på nästa möte. **A**

Skribenten är mamma och doktorand i genusvetenskap

I HUVUDROLLEN: VÄNSKAP

När jag tänker på utopier kommer jag att tänka på allt möjligt som det inte går att skapa bild till. För mig har den största utmaningen de senaste åren varit att växa och acceptera åldrandet som medföljer. Hur kämpar jag emot det i vardagen? Jag tänker att åldrandet är något varje kvinna bearbetar i något skede av sitt liv. För mig är det utopiskt att se äldre kvinnor i huvudroller runt omkring mig. Det är alldeles för ovanligt — och det

är därför jag ser åldrandet som utmanande.

När jag träffade min partner blev jag en del av dess familj. Vi är båda från rysk släkt, men har till viss del vuxit upp i den finska kulturen. I våra föräldrars generation är många klichéer verklighet. De har en förkärlek för allt storslaget, som även jag lärt mig att älska.

Jag har haft möjligheten att följa våra föräldrars nära vänskap

och njutit av den familj vi skapat medan vi alla spenderat tid tillsammans. Många finländare har varit förvånade över hur nära vi blivit på en så kort tid.

Det känns bara naturligt eftersom det ses som normen i rysk kultur — att föräldrar är nära och involverade i barnens vardag. Det vackraste har varit vänskapen som vuxit mellan dem, där det till exempel inte har funnits någon överlopps prydlighet. A

Text Lisa Gemmel

EN NORDISK UTOPI

Kvinnor* i Norden lever i några av världens mest jämställda länder. I World Economic Forums årliga sammanställning The Gender Gap Report hamnade Island, Norge, Sverige och Finland på de fyra högsta platserna. Danmark återfinns först på 13:e plats. På listan Equal Measures 2030 SDG Gender Index kniper Danmark där-
emot guld och Finland silver. Sverige ligger trea och Norge fyra. (Island är inte med i den här undersökningen.)

HUR MÄKTIGT DEN
ÄN VAR, VISAR
DENNA PREMIÄR
PÅ HUR LITE VI
ANVÄNDER OSS AV DEN
NORDISKA STYRKAN
NÄR DET KOMMER
TILL FEMINISTISKT
FÖRÄNDRINGSARBETE,
I ALLA FALL OSS
FEMINISTISKA
TIDSKRIFTER
EMELLAN.

Sett till dessa listor borde de nordiska länderna i princip vara utopier för kvinnor. Vi har rätt till lika lön för lika arbete, föräldraledighet, kvinnor och män får utbildning på lika villkor. Men bara för att det ser bra ut på pappret, betyder det inte att det är en utopisk tillvaro för dem som inte är vita män i Norden.

Den statsdrivna rasism som finns i Danmark, och delvis Norge, börjar nu sippra in i Sverige. Det har pratats om zoner för asylsökande, där

de är fast till deras ansökan om asyl behandlats. Partierna tävlar om vem som bäst kan möta rasistiska Sverigedemokraternas invandringspolitik. I skrivande stund publicerades den första svenska opinionsundersökningen där Sverigedemokraterna är största parti i Sverige. Det är inte sista gången det sker. I Finland har Sannfinländarna varit största parti flera mätningar i rad. I Norge sitter högerpopulistiska Fremskrittspartiet i regering sedan förra valet. Den högerpopulistiska vågen växer sig allt starkare i Norden.

Feminismen är motarbetad, ivrigt påhejad av högerpopulister. Den växande högerextremismen och allt mer framträdande incel-rörelsen är i mångt och mycket en reaktion mot feminismens framgångar. Samtidigt utgör den ett hot, inte bara mot kvinnor, icke-binära och hbtq-personer, men även mot männen själva.

Inom högerextremismen och incel-rörelsen frodas ett mansideal som är skadligt för både män och samhälle. Idén om den vita mannen som beskyddaren och omhändertagaren, av både sitt land och sina kvinnor är ett bärande element inom högerextremismen, men även inom incel-rörelsen.

I början av november deltog jag i ett panelsamtal för Astras räkning. Vår norska systertidskrift Fett fyllde 15 år. För vad som sannolikt var första gången satt representanter från feministiska tidskrifter från alla Nordiska länder på samma scen. Företrädare för Astra (FI), Bang (SV), Fett (NO), Friktion (DK) och Knus (IS) diskuterade feministiska tidskrifter, anti-feminism och hotet från högerextremismen. Hur mäktigt den än var, visar denna premiär på hur lite vi använder oss av den nordiska styrkan när det kommer till feministiskt förändringsarbete, i alla fall oss feministiska tidskrifter emellan. Hoten från högerpopulismen och anti-feminismen ser nämligen väldigt lika ut över hela Norden. Bäst kanske den kan beskrivas med abortfrågan.

Under min uppväxt i Sverige var rätten till abort självklar. Lika självklart var det att kunna gå till en ungdomsmottagning för att få preventivmedelsrådgivning och kontakt för att genomföra en abort vid behov. Förutom en nylig seger för aborträtten på Island, finns det skäl att oroas över att aborträtten inte är så självklar i de nordiska länderna som vi gärna vill tro. I Norge har sjukvårdspersonal numera rätt att vägra utföra abort, trots att det ingår i deras jobb. I Sverige har barnmorskan Ellinor Grimmark tagit sitt fall till Europadomstolen för mänskliga rättigheter. Grimmark vill kunna låta bli att medverka vid en abort, trots att det står i hennes arbetsbeskrivning. Det här har kostat henne möjligheten att jobba i Sverige, där en arbetstagare inte själv kan få välja vilka arbetsuppgifter hen vill eller inte vill utföra.

I Finland är aborträtten fortfarande begränsad på så viss att måste den som vill ha en abort måste uppges skäl till varför den inte vill gå igenom en graviditet. Röster lyfts om att ändra lagen, men ännu har inget hänt. Timo Soini från Blå framtid, utrikesminister i Sipilä-regeringen, var uttalad abortmotståndare. Vid ett officiellt ärende till Kanada i rollen som utrikesminister, valde Soini att besöka ett anti-abortmöte. Den före detta sannfinländaren Soini överlevde det misstroendevotum i riksdagen som riktades mot honom efter mötet.

Sveriges i opinionen just nu största parti, Sverigedemokraterna, har inskrivet i sitt partiprogram att abort endast ska vara tillåtet fram till vecka 12. En företrädare för partiet, Paula Bieler, har helt utan belägg sagt att abort används som preventivmedel i Sverige. Partiet kommer vid nästa partistämman att revidera sin ståndpunkt om abort, endast med hänvisning till väljarnas åsikter, inte för att partiet själva har ändrat sig i sak. Om abortmotståndet får luft under vingarna, kommer Sverigedemokraterna med högsta sannolikhet byta åsikt igen.

Abort har använts som ett maktmedel mot kvinnor. I västvärlden var det länge förbjudet, medan tvångsaborter har utförts på svarta kvinnor i Afrika på uppdrag av samma länder som förbjudit det där hemma. Att begränsa aborträtten, eller förbjuda abort helt, är en välkänd metod för att begränsa kvinnors frihet. Med en ökande högerpopulism, extreism och anti-feminism kommer hoten mot aborträtten, precis som mot andra feministiska vinster, att öka.

När jämställdhet mäts, framstår Norden som utopier. Men verkligheten ser annorlunda ut. Högerpopulismen håller den nordiska politiken i sitt grepp. Och även om grunden för ett jämställt samhälle finns där, visar statistiken att Nordens länder fortfarande ägnar sig åt lönediskriminering, ojämnt föräldraskap och könsbaserade utbildningsval. När inte ens det mätbara är jämställt, är länderna i Norden långt ifrån de feministiska utopier vi utmålas som av dem som placerar våra länder högt på listor.

Den högerpopulistiska vågen riskerar att ta ifrån oss de feministiska segrar vi har vunnit genom hård kamp över århundraden. När samma hot manifesterar sig över hela Norden, ja, snart sagt hela världen, gör vi bäst i att organisera oss och samarbeta för ett gemensamt mål: den feministiska utopin. **A**

Skribenten sitter i Astras styrelse

**Med begreppet kvinna i den här texten menar jag juridiskt kön såsom det används i statistik, mätningar och undersökningar.*

Text Elliot Lundegård

Bild Edith Hammar

UTOPI: EN UNDER- SÖKNING

Det här är en av de svåraste texter jag har skrivit:

Utopi? Jag använder inte det ordet. För att skriva den här texten om utopi måste jag först ta reda på varför jag inte använder ordet utopi. Är det oanvändbart? Skrämmande?

Att försöka formulera den här texten:

Tankarna börjar, sedan förvildar de sig och så tar det stopp.

Med förvildar sig menar jag att jag blir arg.

Arg på alla gånger jag fått höra att jag förväntar mig för mycket av världen, även (eller framförallt) när jag kommit hem gråtande över orättvisor.

Arg på alla de gånger jag fått känna mig naiv eller bara töntig när jag försökt formulera något optimistiskt, något utopiskt, inte hållit mig till cynisk realism

inte intagit en sval, cool, dystopisk approach till livet

(att bli *intellektuell* och *beläst* innebar tydligen *också* att sluta gråta över orättvisor).

Och när jag blir arg tar det stopp eftersom jag inte vill skriva ur ilskan, eftersom ilskan känns för defensiv och jag inte vill skriva defensivt, eftersom jag vill skriva öppet mot världen; nyfiket; intresserat.

En sorts utopiskt tänkande:

Att vilja vara nyfiken och öppen mot världen.

Att tro på den nyfikenhetens förändrande och omvälvande potential.

I en öppenhet mot världen ligger en sårbarhet, att släppa in är att riskera saker; att bli avvisad kanske, eller lämnad, eller besviken.

Eller förändrad –

Att ändå skriva den här texten:

Att ändå skriva den här texten är att märka att utopiskt tänkande handlar just om sårbarhet

och därför är skrämmande.

Tankarna och formuleringarna löper hela tiden väldigt nära, väldigt nära mina egna erfarenheter, gång på gång måste jag påminna mig om att det kan vara någonting bra, någonting viktigt, att skriva om sina egna erfarenheter. Att det är en av feminismens starkaste lärdomar (*det privata är politiskt*).

Det går att placera den egna erfarenheten i centrum och visa på dess beröringspunkter med väldigt många andras beröringspunkter;

att dela och sedan lyssna: märka att vi är fler (*#metoo*, bara ett exempel).

Så länge det inte innebär att en glömmer sin del i det skiftande kollektivet eller tror att ens egna erfarenheter

av makt eller förtryck är allmängiltiga, delas av *alla* andra.

Det finns inte en feminism som passar alla, någon har skrivit det, jag minns inte vem men håller med, våra skillnader är lika viktiga som våra likheter. Din historia är lika viktig som min.

Om du inte vill eller kan berätta den just nu betyder det inte att du inte har något att berätta.

Tystnad betyder inte att det inte finns en historia (tack Koko Hubara för att du lärde mig det).

Att ändå skriva den här texten är att närma mig utopin genom en mängd andra röster, erfarenheter som inte är mina men som sträcker sig mot mig och jag lyssnar.

Sårbarhetens utopi:

För att formulera utopier behöver vi veta vad vi vill, för att ta reda på vad vi vill behöver vi våga känna efter, för att våga känna efter behöver vi lämna det vi lärt oss om att stänga av när vi utsätts för förtryck, när vi känner efter kommer vi nämligen också känna all smärta, känna inte bara vad vi vill utan också vad vi inte vill.

Vi som utsätts för förtryck har lärt oss,

som en sorts överlevnadsstrategi, att inte känna efter. Eller hur?

Om jag inte känner efter hur det känns behöver jag inte heller känna att det gör ont, kan jag inbilla mig.

Åtminstone ett tag.

Det är inte konstigt om vi som bär spår efter förtryck

spår, själsliga och fysiska har blivit försiktiga. Och nu menar jag inte nödvändigtvis försiktiga som i tysta eller tillbakadragna, vi kan också vara väldigt försiktiga genom att vara hårda och platstagande, noggranna med att inte visa några sårbara punkter.

Det kan också handla om sårbarheter inför varandra. Att inte vilja verka dum. Att inte vilja verka opåläst. Eller känslig. Eller ömmande.

När vi vågar känna efter och tar reda på vad vi vill (och vad vi inte vill!)

och visar det

gör vi oss också sårbara.

Jag gör mig sårbar när jag känner efter och säger: jag tror på det här.

För tänk om det sedan visar sig inte fungera.

Jag tror på det här:

På att optimism inte betyder dumhet

På att känna tilltro inte är att vara naiv

På styrkan i att älska (och nu menar jag i en långt mycket

vidare mening än någon sorts monogam-romantisk-sexuell-kärlek)

På vänskap och kollektiv

På vänskap och kollektiv!!!

På att dela berättelser och skriva historier

På att leva närmare det som inte är mänskligt (det vi kallar natur, djur, hav, miljö, men som vi också är del av)

På att våga tro

På att våga tro.

På att våga tvivla och berätta också om det

På generositet (med makt, och med annat)

På att vara annat än sval och cool

På att vara närvarande och nära

På att vara improduktiv och ineffektiv
 På att vila och hålla om sig själv (och alla andra en vill hålla om och kanske sudda ut gränserna lite mellan vilket som är vilket)
 På att klokhet är tillit och tillit är klokt
 Jag känner mig sårbar när jag säger det
 men ja, jag känner tillit som är både stark, och skör.

Exempel på utopiskt tänkande:

Eller kanske utopiska tänkare:

bell hooks, när du skrev att du tror på empati i stället för konkurrens även på våra arbetsplatser och när du skrev att kärlek är en handling, ett verb, ett görande
 Rebecca Solnit, när du skrev att du tror på förändringen vi bygger tillsammans
 när du skrev att det vi bygger handlar om "race, class, gender, sexuality; about nature, power, climate, the interconnectedness of all things; about compassion, generosity, collectivity, communion; about justice, equality, possibility".
 Donna Haraway, när du skrev att kunskap finns i varje kropp, och sanning i varje situation, en oändlig mängd situerade kunskaper...
 Judith Butler så klart... Judith, vad hade vi varit utan dig?

Och Jonna! Bornemark! När du skriver om mikroaktivismen hos vårdanställda, vårdanställda som vägrar låta siffror och tabeller och kvalitetsrapporter och allt det som är *New Public Management* ta över det arbete de faktiskt gör, kan och vill, och är bra på att göra; det icke-mätbara, arbetet att ha ett gott omdöme, att känna medkänsla, att möta en annan människa, att *connecta*, *the interconnectedness of all things*...
 Tack Virginia Woolf för att du visade att en kan leva i alla tider och genus på en och samma gång. Och för väldigt mycket annat.
 Det här är bara mitt sätt att tänka, att

copea, att hitta tilltro: plocka upp en bok
 läsa en text
 av någon som tänkt och känt redan innan mig
 Detta att det finns ett *innan* och ett *före* sammanvävt med mitt nu, att allt jag känner delas av så många andra, att vi har en historia. Att vi delar historier.

Öppenhet:

Kan också handla om att vara öppet politiskt engagerad
 uttalad feminist
 synligt trans
 prata högt om den rasism en utsätts för
 eller den funkofobi
 Kan handla om att berätta om sina relationer
 som inte är heterorelationer
 monogama relationer
 giffa relationer
 (en sak jag själv ganska ofta är tyst om, fortfarande).
 Kan handla om att byta namn
 om att våga gå i en demonstration
 Att vara öppen med något av detta är att göra sig sårbar.
 Att ställa sig själv i utopins hjärta: säga "jag ser en orättvisa här som jag inte vill leva med"
 eller
 "jag tror på det här och är beredd att stå för det"
 och bli *the feminist killjoy* (tack Sarah Ahmed för det uttrycket).
 I varje feministisk glädjedödare finns en utopisk potential;
 bara den som känt efter
 kan säga nej: här går min gräns.
 Oavsett om
 det är en gräns för den egna smärtan eller den som orsakas någon annan;
the interconnectedness of all things.

Öppenhetens utopi:

Utopin att alla ska kunna vara öppna är, förstås, en utopi
 I dag fortfarande: *marching for those who can't*.
 Men också i dag: jag vågar, till

exempel, gå i prideparaden.
 Jag som vissa år varit för rädd för att alls gå i demonstrationer.
 Utopin är också att inte behöva tävla om vem som kan vara öppen med sin erfarenhet, röst, historia eftersom alla hörs och alla lyssnar.
 I utopin är jag öppen, sårbar, ser nyfiket mot världen.
 Att våga släppa in världen är också att våga förändras
 av andras berättelser, och att inte vara rädd för skillnad.

Det här är en av de svåraste texter jag har skrivit.

Det var så länge sedan jag använde ordet utopi,
 fast jag så länge byggt upp någonting inuti,
 en känsla av nyfunnen trygghet i maggropen,
 nästan som trots
 i en tid när världen brinner.
 Det har kanske känts fel, eller för privat, eller helt enkelt för sårbart att sätta ord på den här tilliten som inte handlar om att titta bort utan om att våga se.
 Jag ser att när jag litar på kollektivet, och ser utopin glimta i nuet, i en klimataktion eller en omfamning, i en gnistrande text eller ett omvälvande samtal, i en protest, i en allierad, i en blick, i *the interconnectedness of all things* så orkar jag också föra den kamp som fortfarande behöver föras.
 Och som vi kommer fortsätta föra.
 Och jag ser att jag har ett val
 Och jag väljer att lita: på detta sårbara, sköra.
 Och ibland kommer jag vara arg.
 Ibland defensiv.
 Sedan kommer jag öppna mig igen, vända mig mot världen.

Tack för att jag fick skriva den här texten, det var skrämmande. A

*Skribenten är
 Astras nya chefredaktör*

Text Charlotta Qvandt

ÖN

Långt bort i fjärran ligger en ö. Den skiljer sig från det omkringliggande havet genom ett sjudande liv som täcker varje centimeter av marken. Där är ingen kvinna skild från en annan. Varje röst älskas av en kropp och ingen är någon annan lik.

Vid ankomst möts varje ny kvinna av tigrar. De stryker sig mot henne och slickar hennes lår. Tänderna nuddar vid huden när hon går och vid skogens rand stannar de och låter henne gå före.

Tigrarna smittar kvinnorna successivt. Deras täta päls, det smidiga rörelseschemat, jaktblicken och riktningen. De vet vart de ska. Det finns inga stigar på den här ön, utan man orienterar sig genom att följa den som går före. På så vis fungerar minnet lite som generationsskiften. Inget sker kant i kant, utan måste överlappa. Hand läggs vid höft, tand vid tand.

Efter en hel dags vandring och sång stannar de. Tigrarna väntar en bit bort, där de står vaksamma men avslappnade. Det har gått timmar, och ur alla kroppar stiger värme. Ett rykande skimmer lyfter ur både kvinnor och djur. Innan de gjort upp en eld förstår de hur de

måste göra. Alla kvinnor kommer varandra nära. De klär av varandra plagg efter plagg. Deras sånger binder händernas arbete till tygerna. De faller till marken. Trädbris får skinnet att knottas. Någon jagar efter mat. En annan smeker trötta ryggar till sömns. Kvinnornas andetag går i och ur varandra. Tigrarna unnar sig sömn först när den sista kvinnans blick blir drömmens.

Tigrarna sover fortfarande djupt när kvinnorna vaknar. Alla känner med ivriga fingertoppar runt omkring sig innan de öppnar sina ögon. Som att glömskan sköljt över dem under sömnen. De vet först inte var de är, men till tigrarnas djupa rytanden reser de sig. Djupa och starka. En svept i värme från en annan. De kan röra sig mjukt och starkt enligt helt egna mönster. Som att inget veck ger mörka skuggor, plötsligt lyfter skam och skuld som svarta fåglar. På håll kan kvinnorna se fåglar i flock som flyger sin väg genom trädens kronor.

Träden ter sig krumma och smidiga, precis som kvinnorna. Den snåriga vegetationen ramar in och drar alla vidare och framåt. Kvinnorna klöser stammar där de kommer åt. Läger sig då och då för att vila. Allt görs för att fira denna nya frihet, en nyvunnen förmåga att använda sina röster. Som vrål.

De äter sin frukt träd på drypande grenar. För dem okända djurarter. Det går inte att skilja kvinna från tiger utan att vara en av dem. Sträcka hand mot himmel och slå i moln, eller mot en annan kvinna och dras med i en vild storm. Fallande, ramlande tar de sig ner för en gräsbeklädd sluttning.

När de börjar närma sig öns mitt avstannar hjorden. Individer skiljs ut. Stämmor skär och harmonierar om vartannat. Handflator och ansikten misstas inte för samma längre.

Vilddjurspsyken väger mellan kaos och ordning.

Det går att ta på ett behov av kanaler att driva denna kraft genom. Hur ska annars öns vegetation och tigrarnas avkommor leva vidare? Ingen av kvinnorna hade bett om att komma hit och ändå hade de strävat. Innan de klev i land var färden ett krig och från strand till mitt i stället ett gemensamt flöde och muskulatur. Vid öns mitt öppnar sig trädens kronor till en krater och det är ner i den stjärnorna faller.

Genom att värma och valsa varandra kan energin i kvinnorna ta form. Detta är kvinnornas och djurens största och viktigaste

arbete. Genom eld och reduktion förändras relationen till kropp och röst. De höjer aldrig blicken på grund av fokus, men plötsligt går det inte längre att prata om tigrar som följt på kvinnor, utan nu har kvinnorna helt och hållet intagit tigrarna.

Snart har de ätit och vilat tillräckligt. Den öppna gläntan är inte längre stor nog. På en given signal beger de sig vidare. Ut i djungel hjärtat igen och nu med en betydligt högre hastighet. Under tid, åter tid, förflyttar sig denna nya brinnande hjord. Hög densitet och hastighet draperad med karaktäristiska ränder i pälsen.

När morgonen gryr når varje varelse strand igen. Hav och himmel har fallit samman. Det är med en grundläggande värdighet och koncentrerad kärlek varje tiger hälsar en annan. Därefter simmar de ut i havet. Det är glittrande krusningar som sedan tar över. Sedan tar dem med sig vidare. Ömsom sprids, ömsom förs tigrarna samman.

Skribenten är poet.

Text Mia Haglund

Bild Pauliina Nykänen

UTOPIINS TID(ER)

*Utopier är att placera sina begär i en
samhällelig kontext. Det är sätt att
föreställa sig det kollektiva. Att skapa
nya sätt att vara med varandra. Att
visionera nya framtider.*

År 2008 kraschade investeringsbanken Lehman Brothers. Finanskrisen som följde slukade framtidsinriktade politiska och samhällseliga initiativ för ett årtionde av fokus på att rädda och rättfärdiga den globala finanskapitalismen. I efterhand har åren mellan 2008 och 2018 kallats det borttappade årtiondet – det fanns inget utrymme för ambitiösa klimatåtgärder eller att kräva löneförhöjningar för kvinnodominerade välfärdsyrken eftersom alla politiska initiativ handlade om åtstramningspolitik och inbesparingar i den offentliga sektorn.

Vår samhällseliga fantasi hade ändå kvävts redan innan investeringsbankernas bubbla sprack. Sedan Pinochets diktatoriska övertagande av Chile på 70-talet och Thatchers och Reagans intåg i Storbritannien och USA på 80-talet har den nyliberala kapitalismens anda rått. Vi är genomsyrade av en syn på samhället där frihet endast kan uppnås genom arbete och hamstring av förmögenhet. Att se möjligheter till ett liv utan slit och utan lönearbete som samhällets primära struktur kvävs målmedvetet av prat om statsskuld och krav på produktivitetssökning.

Dystopiernas populärkulturella popularitet är en manifestation av tidsandan. HBO-serien *The Handmaid's Tale*, baserad på Margaret Atwoods populära roman, visar oss en grym värld. Ultrakonservatismen styr ett misogynt, hierarkiskt Gilead där kvinnor finns till för att vara representativa fruar, stumma kokerskor, föderskor som ska våldtas kring ovulationstiden, hemliga lustflickor i herrklubbens utrymmen, och, till sist, de önskade som skickas till den lokala gulagen. Alla som tittar på serien ser parallellerna med verkligheten och hur länder påverkas av statsledare som Trump, Bolsonaro och Orban.

Men den verkliga dystopin i serien är i min mening det som presenteras som fristaden och motsatsen till Gilead: grannlandet Kanada och det

forna (alltså vår samtids) USA. Serien verkar förmedla att det inte finns någon mer progressiv samhällsordning än den konsumtionsbesatta västvärlden där frihet är sammankopplat med pengar och ljus hudfärg. Dystopier i populärkulturen är fungerande verktyg för att legitimera nyliberalismens maktordning eftersom de pekar ut hur mycket värre det kan bli ifall vi inte försvarar det vi har i dag.

För ett år sedan skakades världen av en rapport författad av den internationella klimatpanelen Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Deras rapport visade katastrofala prognoser ifall vi överstiger 1,5 graders global uppvärmning. Klimatmedvetenhet har blivit ett politiskt krav och ett dominerande ämne i samhällselig debatt. Det har blivit en faktor att ta i beaktande inom alla samhällseliga områden: ekonomi, infrastruktur, migration och så vidare. I tillägg till demonstrationer, skolstrejker och debatt har klimatkrisen skapat ett utrymme att kritisera den kapitalistiska samhällsordningen och rådande ideal. Nästa år inleds ett nytt årtionde, 2020-talet. Det är årtiondet då vi måste ta fram konkreta klimatlösningar, men kan det samtidigt vara årtiondet då vi släpper vår fantasi lös igen för att skapa nya visioner om alternativa framtider till vår kapitalistiska och patriarkala vardag?

Utopiskt tänkande har genom tiderna skapat fristäder från rådande normer och fungerat som verktyg för kritiskt och skapande tänkande. I feministiska utopier utforskas ofta alternativa maktrelationer och teman som kropp, sex, omsorg och organisering. Charlotte Perkins Gilman skrev *Herland* år 1915 (som en återkommande serie i en tidning Gilman själv utgav, den utkom som roman först år 1979) om ett separatistiskt samhälle av starka amazonkvinnor (som påminner om samhället i öppningsscenen i filmen *Wonder Woman* från 2017). Deras gömda fristad upptäcks av tre män och beskrivs genom deras

ögon. Kvinnorna förökar sig asexuellt, organiserar sig kring uppfostran av barn och uppskattar utbildning över allt annat. Genom att organisera sitt utopiska samhälle kring reproduktivt arbete i stället för produktion av varor lyfter Gilman den samhällseliga betydelsen av vård och omsorg. Det är en kritik mot Gilmans samtida samhälle där omsorgsarbete utförs inom hemmets sfär och inte ses på som jämförbart med det lönearbete män utför utanför hemmet.

En utopi är ändå ingen garanti för ett jämlikt samhälle och *Herland* är inte fritt från hierarkier. Det förekommer rasistiska uttalanden, slavar och eugenistiska praktiker för att Herlands kvinnor ska vara "vackra och starka", vilket gör Gilmans tidstypiska vita, klassomedvetna feminism tydlig. Det är också ett samhälle utan sexuell njutning mellan kvinnorna, vilket inte låter särskilt utopiskt i mina öron.

Det är ingen slump att Gilmans verk återupptäcktes och *Herland* utgavs som roman just på 70-talet, tiden då motkulturer, utopier och radikal feminism blomstrade. I romanen *Women on the Edge of Time* från 1976 beskriver författaren Marge Piercy samhället Mattapoisett som en klasslös, könsneutral och rasismfri framtid med hög teknologisk utveckling där maktfördelningen medvetet utjämnas. Barn skapas utanför livmodern med hjälp av teknologi och adopteras sedan av tre mödrar (av vilket kön som helst). Moderskap är inte knutet till biologi eller kön utan är ett ansvar som delas av alla föräldrar. Förhållanden och möten mellan individer skapas av lust och kärlek och är inte knutna till monogami.

I motsats till *Herland* utforskade alltså 70-talets feministiskt utopiska tänkande njutning och välbehag som en av utgångspunkterna i samhällselig organisering. I *Dialectic of Sex* från 1970 beskriver Shulamith Firestone hur den sexuella maktordningen och den biologiska reproduktiva

Att kräva tacksamhet
för det man har och
politisk realism i det
man vill uppnå är att
spela den nyliberala
kapitalismen rakt i
händerna. Att sådana
krav ställs även bland
en mer progressiv och
feministisk vänster ser
jag som ett tecken på
kapitalismens övertag.

arbetsfördelningen är överordnad och roten till andra makthierarkier som klass, rasism och imperialism. Firestone anser ändå att det finns kulturella och tekniska färdigheter att upplösa dem.

Graviditet och att föda beskrivs av Firestone som ett förtryckande kroppsligt undantagstillstånd och precis som i Piercys framtidsvision vill Firestone lösgöra människor från havandeskap med hjälp av teknologi. Genom att fränkoppla sex och mänsklig reproduktion från varandra kunde kärlek och sex frigöras från förtryckande maktstrukturer både psykologiskt och ekonomiskt. Enligt Firestone kunde barn, som i Herland och Mattapoisett, uppfostras mer kollektivt och barn skulle själva få mer autonomi att ta sig ur förhållanden med skadliga vuxna.

I stället för att nöja oss med att nostalgisera kring historiebeteckningens stereotypa minnesbilderna av det livliga och radikala 70-talet då utopiska visioner var framträdande är tiden inne för att återupptäcka och ta i bruk deras progressiva potential. I Astras antologi *Denna framtid är vår* från år 2018 leker Ida Kronholm med tanken om provrörsbarn i texten *Fruktbarhetens förtryck* och påminner mig om Shulamith Firestone och Marge Piercy (även om Kronholm själv ifrågasätter hur trevligt det låter med vattentanksbarn och att frysa ner sina könsceller vid puberteten för att sedan steriliseras).

I *The Xenofeminist Manifesto: A Politics for Alienation* (XF) av kollektivet Laboria Cuboniks från 2015, skanderas slagordet "If nature is unjust, change nature". XF kräver att vi använder teknologi i emancipatoriskt syfte och att vi söker frihet genom att alienera oss från det så kallade naturliga krav som onekligen inspirerats av Firestone. XF talar om hur alla som har blivit förklarade "onaturliga" i relation till rådande biologiska normer, alla som har upplevt orättvisor utförda i den naturliga ordningens namn,

kommer att inse att glorifieringen av "naturen" inte har något att erbjuda oss – queera och trans, funktionsvarierade och alla som utstått diskriminering till följd av graviditet eller ansvar kopplat till barnuppfostran. XF rör sig från det globala till det lokala, från hemmet till kroppen till våra hormoner och frågar hur vi som subjekt kan skapa en värld som väcker de begär vi önskar begära.

Även om samhällsandan de senaste årtiondena har varit en där nyliberal högerpolitik framförs som pragmatism och så kallad rationalitet är den högsta dygden, bevisar exempel som XF att det igen finns en växande motkraft och samhällsförändrande potential i utopiskt och radikalt framtidstänkande. I vänsterkretsar stöter jag ändå förvånansvärt ofta på misstänksamhet mot utopiskt tänkande. "Vi ska fokusera på den vanliga människans vardagliga problem", får jag höra av dessa (oftast) unga, vita män på nätet med en stark personlig uppfattning om vad som definierar en marxistisk agenda (vi kunde kalla dem *brocialists*). Men vem är en "vanlig människa" och vem är det som har lov att definiera vad den "vanliga människan" ska få önska och drömma om?

Gilmans utopi om barnuppfostran som ett samhälleligt kollektivt arbete utanför hemmet blev till en feministisk kamp som i Finland ledde till subjektiv rätt till dagvård (tack till regeringen Rinne för återinförandet). Radikala och utopiska feministiska utspel som Shulamith Firestone på 70-talet och XF på 2010-talet kombinerar kampen mot en kapitalistisk ägarskap av produktionsmedel med kampen om reproduktiva rättigheter. Kampen om arbete förenas med kampen om familjeförhållanden, vård, omsorg och kroppsligt självbestämmande. För att svara på klimatkrisen måste även ekologiska visioner inarbetas i utopiska visioner.

Att kräva tacksamhet för det man har och politisk realism i det man vill

uppnå är att spela den nyliberala kapitalismen rakt i händerna. Att sådana krav ställs även bland en mer progressiv och feministisk vänster ser jag som ett tecken på kapitalismens övertag. Klyschan om att det är lättare att föreställa sig jordens undergång än kapitalismens undergång stämmer fortfarande mer än väl.

Bevisligen är utopierna ändå inte glömda även om de tidsvis levit i marginalen – tvärtom, nu sprider de sig och slingrar in sina tentakler från cellnivå till planetärt perspektiv. Under 2020 hoppas jag vi får se utopiernas stora återkomst. I konst, i populärkultur, i samhällelig debatt och teori. Vi behöver utopierna för att vidga utrymmet för vad vi kan tänka oss som möjligt, de tränar vår fantasi och är ett verktyg för att ersätta patriarkatets och kapitalismens normer med nya kollektiva relationer, njutning och ekologisk balans. **A**

Skribenten drömmer om ekologisk automatisering, mer tid och meningsfulla relationer.

REFERENSER OCH INSPIRATION:

CHARLOTTE PERKINS
GILMAN: *Herland*

MARGE PIERCY: *Women on the Edge of Time*

SHULAMITH FIRESTONE:
The Dialectic of Sex

LABORIA CUBONIKS:
The Xenofeminist Manifesto

ASTRA: *Denna framtid är vår*

Text Sara Falkstad

APUNGAR

Jorden ligger och önskar. Jorden tvingar sig själv till lugn. Andas in önskningar genom näsborrarna, andas ut gift genom munnen. Blåser upp sig som en ballong.

Jorden önskar att det inte fanns några revor i membranet som kallas skorpa.

Jorden önskar att vi klamrade oss fast, önskar att vi klamrade oss fast lite mer som apungar. Med mjuka tumgrepp finner varje veck sin utbuktning, varje svettdroppe något att skava mot.

Jorden önskar sig en skör och spretig tyngd. Ett styng av smärta när vridningen blir svår, när lemmarna blir längre, inte längre en fast boll, kompakt mot bröstet.

Jorden undrar hur vi någonsin fått plats inuti.

Vi är våra egna men vi är ändå dina. Desperata tillhör vi dig, drar i dina långa hårtestar. Med småsega muskler och kittlig närhet, en muns våthet lite för nära din känsliga hals. En kladdig lillhand om nacken.

Försöker du släppa så faller vi eller gör oss tyngre. Vi är akrobater, tar spjärn mot dina höfter. Vi är uppochnar och vi drar nästan med dig i fallet. Vi är nyfikna på andra sidan jorden.

Men vi tar inte fram våra vesslevassa tänder, vi tar inte fram våra klor. Revorna i ballongtyget skulle inte vara vårt fel, inte de djupa spåren. Dina sömmar spricker och vi skyndar oss att knipa samman. Klämna med våra småklumpiga händer innan livet pyser ut.

Revorna är inte längre vårt fel. Det är inte vårt fel att vi delar kropp med dig, även när vi inte kan sluta växa.

När vi måste gå, då går vi, men vi lämnar aldrig dig. Vi kommer tillbaka även när vi är mindre ludna.

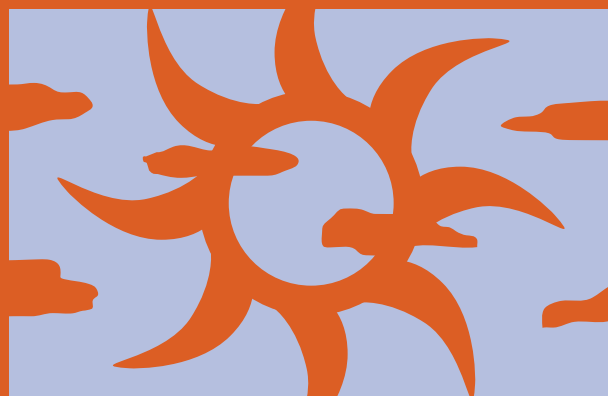
Tillsammans blir vi klasar av starktunga barn. Jorden stryker oss lugnt över ryggraderna.

Skribenten är poet.

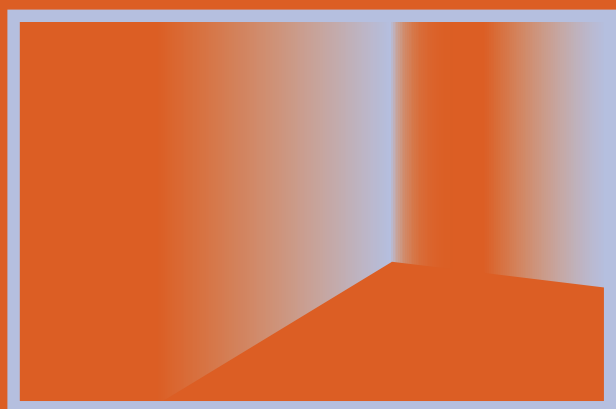
Text Lina Bonde

Bild Nina Grönlund

4
/
2
0
1
9

ETT MYTO — LOGISKT

DJUR

på bio

Klockan halv åtta började filmen. Vi gick ut i staden som doftade av annalkande tungt regn. Sådär som det skulle ha doftat på film. Även om filmer inte doftar. Luften är uppdämt vatten, känsliga människor får huvudvärk, det trycker även mot de starkas pannben. Sommarregnet. Det kommer att slå gatorna, piska upp dammet, blöta ner allting som torkat. Människor ska tysta stå på balkonger, förundras. Klockan åtta började den. Vi kunde ha gått på bio. Men vi gick ut, väntade på regnet. I reklampausen började det. Längsmed stenhusens väggar slog det ner, fönstren bågnade, vattnet drog kläder och kroppar mot marken. Allt tog det över, allt konsumerade det, allt förstod det.

Längsmed dina handflator bildades bäckar. Jag lade mig ner, simmade bröstsim upp från handleden mot fingerfästena. Sommarregnet strömmade över mig, medan jag drack djupa klunkar girigt av vattnet som saltades av din handsveit blandad med regnet. Vi kunde ha gått på bio, i stället lutade du dig över mig. En grotta bildades, mellan handlov och nyckelben vilade jag. Utanför forsade regnet ner. Marken slogs upp, kratrar bildades under dropparna. Du kammade mina hårstrån, könshår. Flygande, elektriskt blev det våra vingar.

Vi kunde ha gått på bio.

överdrivet varmt

överdrivet
varmt
staden sträcker ut mig
över kullerstenar
mellan flagor av hud
strömavbrott
åska ligger med oss
och
glasbitarna
blir stadens födelsemärken
tittar uppåt
tänker samtidigt på andra
och
hustaken
sträcker ut natten
blir längre på nytt
andas under stadens lakan

ett mytologiskt djur

hon kom från höjder dalar, runt halsen vajade kapillärerna i vinden sommarregnet bildade kroppen

hon kom över sidorna som få kom för alla ståendes, hon var inte så vacker, egentligen, men hon låg med alla, det lät sig inte undvikas

hon kom alltid i takt med sommarregnet genom människor och gator att stå emot otänkbart att hålla kvar otänkbart, hon kom med alla med droppande hetare spår genom sommarregnen i juli mellan revbenen drog vinden vågor älskare fastnade bland dem, hon gick sin väg med deras hår fastklämt mellan revbenen, deras skrik överröstade inte vattnet som slog mot stadens plåttak en kväll i ljuset av sommarnätterna låg hon med mig på våra balkonger invirad i nattsol borttappad, jag hämmad, hon drog in mig bland hennes höfter armhålorna munnar och kroppen verkade börja och sluta på flera ställen och jag följde, allt annat var omöjligare

balanserade försiktigt på hennes revben, medan regnet öst ner årstider drömmar och älskare över staden stod jag stilla, osäker på hur jag ska ta mig över revbenen

hon andas ut, luften försvinner famlar omkring mig känner hennes väggar andas in och tar ett steg mellan korsdrag och revben kapillärerna vajar i luften bröstvårtorna brer ut sig under mina händer huden ligger i flikar

i vecken rinner bäckar av sommarregn hennes knäskålar fyllda jag flyter på ryggen känner senor mot mig eller är det bara regnet, sommaren mellan revbenen likt ribbstolar i lågstadiets gymnastiksalar lena under händerna greppade av många, starka tåliga träribbor

händer klättrar utan att stödja upp kroppen med benen oväntat blir starkare, ribborna drar mig uppåt hittar en takt, kapillärerna vajar över mina skulderblad kroppen svänger i korsdragen efteråt hände detta, allting är blöt mina blygdläppar balkongräcket handflator fyllda av blemmor och kvisslor

somnar

somnar på en säng i en förort en hand drar längsmed mina handflators linjer tänker inte på taxi öl huvudstädens dansgolv glittrande splitter att träffas i varandras historier blundar låter handen rita fram sömnen vaknar i en säng i en okänd förort med en annan mammas hand ändå så vackert så skört ligger på gränsen känner din hud vänder mig inte bort låtsas inte som om vi bara är vänner vi är ändå två vuxna människor

Text Daniela Lillhannus

UTOPIN EFTER KATA- STROFEN

Nittonhundratalet var dystopins århundrade, sägs det ibland. Och det var det väl kanske, men inte enbart! Tillåt mig presentera dess mindre cyniska, av litteraturhistorien ganska styvmoderligt behandlade släkting: den feministiska utopin.

En författare av utopier är fri att föreställa sig den bästa möjliga av världar, från de allra minsta detaljerna (Hur ser husen ut? Finns det ens hus?) till övergripande principer (Hur fördelas arbetsuppgifter? Vad anses vara lycka?). Ett flertal, främst amerikanska, kvinnliga författare skrev utopiska berättelser under 1900-talet,

och genren visade sig speciellt användbar för diskussioner av feministisk natur. Till skillnad från många av de dystopiska författarna uppfattade inte dessa nittonhundratalsfeminister moderniteten som ett hot – för dem fungerade kärnfamiljens sönderfall, medborgarrörelser och så vidare tvärtom som inspiration. Och inspirerade blev de så till den grad att det nu finns en omfattande litterär tradition att gräva i för den som är intresserad. Vi borde förstås alla vara intresserade – de här verken ger oss inte bara en inblick i feminismens historia, utan påminner oss också om vilken kraft det utopiska tänkandet kan

ge en rörelse. Förhoppningsvis kan de också hjälpa oss att få ett hum om hur vår egen samtida feministiska utopi skulle kunna se ut (och hur vi *inte* vill att den ser ut). Så! Låt oss gräva lite.

Det går inte att tala om anglosaxiska feministiska utopier utan att nämna Charlotte Perkins Gilmans *Jungfrulandet* från 1915. Det är annars främst genom novellen "Den gula tapeten" som Gilman lämnat spår i litteraturhistorien, men just för den utopiska genren har *Jungfrulandet* haft ett enormt inflytande – det är den första feministiska utopin, och genrens efterföljare har på ett eller annat sätt behövt förhålla sig till den.

Historien är i korthet denna: tre män åker på upptäcktsresa och hittar ett samhälle bestående enbart av kvinnor. En naturkatastrof har för århundraden sedan separerat kvinnorna från männen, och genom ett mirakel och "naturligt urval" har de börjat föda barn helt på egen hand. (Det kan inte stämma! ropar de käcka upptäcktsresandena i munnen på varandra. Det måste finnas män gömda någonstans – det är ju ett *civiliserat* land.) Vad som följer är en dialog mellan Jungfrulandets invånare och de tre hjältarna, där Gilman låter sina huvudpersoner först skryta om hur väl allting fungerar i deras kvinnoförtryckande amerikanska samhälle, för att sedan med subtil lätthet låta kvinnorna motbevisa dem.

För sin samtid var *Jungfrulandet* svårsmält på flera punkter. Förutom att fördöma rådande sexualiserade och underkastade kvinnoideal, förespråkade Gilman också ett samhälle grundat på moderskapet som organisk princip, där regler skulle få växa fram kooperativt. I Jungfrulandet finns ingen gräns mellan det privata och det offentliga – eftersom pedagogik anses vara det viktigaste som finns och likställs med samhällsutveckling, så kretsar hela landet kring kollektiv barnuppfostran. Denna synvinkel ställer samtidens antagande om mannen som den "naturliga" politiska varelsen på huvudet, och uppbrottet från dikotomin hem – offentlighet återkommer i många av de senare feministiska utopierna. Vård att notera är också Gilmans betoning på en ekologiskt balanserad miljö, som även den går som en röd tråd genom hela den feministiska utopiska traditionen.

Gilman skrev under en tid då Charles Darwins tankar livligt debatterades. En uppfattning, formulerad av teoretikern Herbert Spencer, var att Darwins idéer om det naturliga urvalet kunde tillämpas på samhället. Det gick inte att hindra "kampen för tillvaron" – de bäst lämpade

individerna skulle överleva, tyckte dessa socialdarwinister. Gilman var också socialdarwinist, men tillhörde det motsatta lägret: hon menade att människan visst själv kan forma sitt öde och att utvecklingsläran i stället kunde användas till att driva igenom sociala förändringar. Människans natur är formbar, ansåg hon, och just därför skulle förtryckande samhällsordningar kunna förändras. Enligt henne var klassamhället en del av detta felaktiga system av den starkes överlevnad, och hennes utopiska romaner kan ses som ett försök att för den breda massan presentera socialismen som en förnuftig och trevlig idé. Däremot är det tydligt att de "starka" inom hennes drömsamhälle ska hindra de "svaga" (individer som inte passar in i rådande människoideal) att få barn och föra vidare sina gener. Om det här låter misstänkt likt eugenik så är det på grund av att det är det. Det är ett känt faktum att Gilman var rasist och antisemit, vilket blir plågsamt tydligt i denna roman, där det också flera gånger poängteras att kvinnorna i Jungfrulandet är av "ariskt" ursprung och inte alls några "vildar". Att eugenik, med sin strävan efter "förbättring", ofta var populärt just bland vita reformivrare (både socialister och feminister) är något som det talas alltför lite om. Särskilt lömskt är det eftersom dessa feminister och socialister då antydde att frigörelsen för deras specifika grupp är *direkt beroende av* att en annan förtryckt grupp fräntas sitt mänskovärde. Det är på grund av sådana här tankegångar som *Jungfrulandet* som utopi blir en enda härva av själv motsägelser.

I sin nuvarande form publicerades *Jungfrulandet* först 1979, och det är säkert inte en slump. Under sjuttio-talet populariserades nämligen den feministiska utopin, och feministiska problem överlag började allt oftare stötas och blötas i de populärlitterära genrererna. Science fiction var en viktig sådan – genren gjorde det möjligt

att göra sig fri från samtida bojor och var därför som gjord för att tänka utopiskt. Science fiction-utopierna var mer tvetydiga än sina föregångare och pekade också på problemen med de drömsamhällen de målade upp. Genomgående teman hos dessa är, precis som hos Gilman, ett utjämnande av inte bara könsskillnader utan även klass, där typiska lösningar är kärnfamiljens upplösning och kollektiv barnomsorg. Det handlade alltså inte bara om kvinnans villkor i deras mest snäva bemärkelse, utan poängen var att det bästa möjliga samhället för kvinnor troligtvis också är ett slags anarkistiskt samhälle där ekologisk mångfald värderas, kapitalism inte existerar, och så vidare.

Radikalfeministen Joanna Russ var under den här tiden inte bara författare av utopier, utan också pionjär inom den feministiska science fiction-forskningen. Trots att hon anses vara en av genrens främsta företrädare är det ganska få inom mainstream-litteraturhistorien som ägnat henne uppmärksamhet. Det är synd eftersom hennes roman *Honmänniskan* är ett mästerverk.

I denna underbara, explosiva och mycket arga historia möts fyra huvudpersoner: Jeannine, Joanna, Janet och Jael. De är alla olika versioner av samma kvinna, men lever i skilda tider och parallella universum. Jeannine bor i den mest konservativa av världarna – hennes enda mål i livet är att bli gift och hon vet inte varför hon är olycklig. Joanna är en akademisk feminist i 1970-talets USA, som trots sin medvetenhet inte lyckas bryta sig loss ur patriarkatet. Janet är från ett framtida samhälle där alla män för länge sedan dött i en farsot och hon har aldrig upplevt patriarkalt förtryck. Jael är en lönnmördare från ett dystopiskt samhälle där kvinnor och män befinner sig i inbördeskrig med varandra. När dessa kvinnor korsar tid och rum och så småningom träffas händer det en massa saker, bland annat att de blir tvungna

Vi borde förstås alla vara intresserade — de här verken ger oss inte bara en inblick i feminismens historia, utan påminner oss också om vilken kraft det utopiska tänkandet kan ge en rörelse.

att ifrågasätta sina respektive samhällens könsroller.

I *Honmänniskan* blir det tydligt hur kvinnans frigörelse (som all politisk kamp) är beroende både av en utopisk dröm och en strategi för att uppnå denna dröm. Att enbart veta vad man *inte* vill ha är en återvändsgränd, det har aldrig störtat en mak-tordning: "Vad är det du vill?" frågar berättaren den apatiska och själv-mordsbenägna Jeannine. "Du vill ju varken jobba eller ha en man!" "Jag vill något annat," säger Jeannine, "något annat." "Jaha," svarar berättaren, "om du inte tycker om verkligheten eller den mänskliga naturen så vet jag inte vad du *kan* få." Här visar Russ det som flera marxistiska tänkare också påpekat: den härskande ideologin i ett samhälle sätter gränser för det möjliga. Den får sig själv att framstå som en naturlag, omöjlig att rubba. Det är först när Jeannine ser den utopi i vilken Janet lever som hon inser att "något annat", alltså ett radikalt annorlunda samhälle, är möjligt. Och det är först när hon möter revolutionären Jael som hon inser *hur* det är möjligt.

I Jaelns värld har konflikten mellan könen dragits till sin spets och det blir inbördeskrig. Hon ber så småningom de andra kvinnorna att delta i striden, men den frigjorda Janet känner avsmak inför den sortens våld – hennes utopiska framtidssamhälle är pacifistiskt och förresten så har männen i hennes värld redan dött av en *naturlig* katastrof, en sjukdom. Det är lögn, svarar Jael: "Dina förfäder ljög om det. Det är jag som gav er 'sjukdomen,' som ni nu skenheligt kan moralisera över av hjärtans lust; jag, jag, jag, jag är sjukdomen. Jag och kriget som byggde er värld åt er." Enligt Russ finns inga naturliga katastrofer – naturligheten är i sig ett farligt koncept som förmörkar verkligheten. Radikala förändringar i maktförhållanden kräver alltid någon typ av våld, menar hon, och det är oärligt att försöka dölja det.

Utopin i *Honmänniskan* har alltså inte uppstått genom en naturkatastrof utan genom en aktiv handling, revolutionen. Det är tvärtemot *Jungfrulandet*, vars fredliga reformer kan påbörjas först efter den jordbävning som mycket behändigt råkar isolera männen från kvinnorna. Det är en frikopplad, yttre händelse ("An act of God", som amerikanerna älskar att säga) som befriar Gilmans passiva kvinnor. Ändå är det en anmärkningsvärt att både Gilman och Russ ser just katastrofen som en befriande och nödvändig väg till utopin.

Jag vill leka lite med tanken på den här potentiellt befriande katastrofen. Eftersom blotta vetskapen om den globala uppvärmningen just nu riskerar att förlama många, så vore det kanske på sin plats att fundera på hur en kaotisk situation kan utnyttjas för politisk aktivism. Kan en katastrof i verkligheten rucka tillräckligt mycket på samhällets grundvalar för att någonting nytt – bättre – ska kunna uppstå?

Nja. Att de svagaste i samhället lider de största förlusterna efter naturkatastrofer är ett faktum. Ett indirekt exempel på detta är vad Naomi Klein kallar "disaster capitalism". Hon menar att katastrofen skapar de perfekta omständigheterna för chock: en allvarlig kollaps ger auktoritet åt en ny ordning, där staten avtalar med privata företag som tar över de tjänster som staten tidigare själv ansvarade för. När katastrofen ödelägger delar av ett samhälle är det alltså mycket enklare för de makthavare som annars också vill privatisera bort så mycket välfärd som möjligt att göra just detta utan att det märks så förfärligt tydligt. Ett typexempel på det här är orkanen Katrina som 2005 ödelade stora delar av New Orleans, och det gräsliga sätt på vilket myndigheterna hanterade evakuering och uppbyggnadsarbete.

Men i New Orleans uppstod också en motreaktion: i takt med att man med egna ögon såg hur statens

välfärdsorgan nedmonterades medan den privata sektorn fick fritt spelrum att "återuppbygga" staden (alltså vråka fattiga invånare från sina redan mer eller mindre förstörda hem) så väcktes stadsbornas ilska. Grannskapsföreningar bildades i rasande takt. Aktivismen i området sköt i höjden. Ett av många, många exempel var projektet The New Orleans Women's Health Clinic, där kvinnor som innan orkanen varit aktiva i gruppen INCITE! samarbetade med aktivister som deltagit i hjälparbetet efter katastrofen. Kliniken erbjöd gynekologisk vård för icke-vita kvinnor med låg inkomst, och organiserade samtidigt dessa kvinnor i kampen mot rasism, sexism och ekonomisk orättvisa. Min poäng med exemplet New Orleans är att en katastrof kan öppna fönster för motstånd och alternativ återuppbyggnadspolitik, avslöja brister i tidigare samhällsplanering och skapa möjligheter för nya former av planering – som genomförs av invånarna själva. Katastrofer är situationer då det "normala" tillståndet sätts ur spel och där det finns en möjlighet för rörelser att få igenom radikal förändring, tillsammans med de människor som blivit utsatta för katastrofen.

För att kunna orientera sig i en framtid präglad av naturkatastrofer behöver feminismen samarbeta – både med den antikapitalistiska miljörörelsen och med lokala aktivister bland de som redan i nuläget drabbas hårdast av den globala uppvärmningen, alltså fattiga människor i de geografiska områden där extrema väderförhållanden blir allt mer extrema. Självklart kommer den globala uppvärmningen inte automatiskt att gynna feminismen, men vi måste kunna handla strategiskt i skuggan av de katastrofer som äger rum. Och de här strategierna behöver ha ett mål. För att veta hur vi vill bygga upp världen igen behöver vi nya utopiska visioner. A

Skribenten är litteraturvetare

Katastrofer är situationer då det "normala" tillståndet sätts ur spel och där det finns en möjlighet för rörelser att få igenom radikal förändring, tillsammans med de människor som blivit utsatta för katastrofen.

UR SÅNGER FÖR SYSTRAR

Mitt stora varma skratt
som välter fram inne i mig
som en våg som inte går att hejda
mitt stora varma skratt
vill jag ge dig syster
för att du ska fatta
att vi är starka
att vi orkar
och skall orka
bygga
 världen
 tillsammans
för mänskorna
för barnen som skjuter upp
likt gröna skott
som inte kan hejdas
våra barn bär vi med oss
och vi orkar
bära allt detta

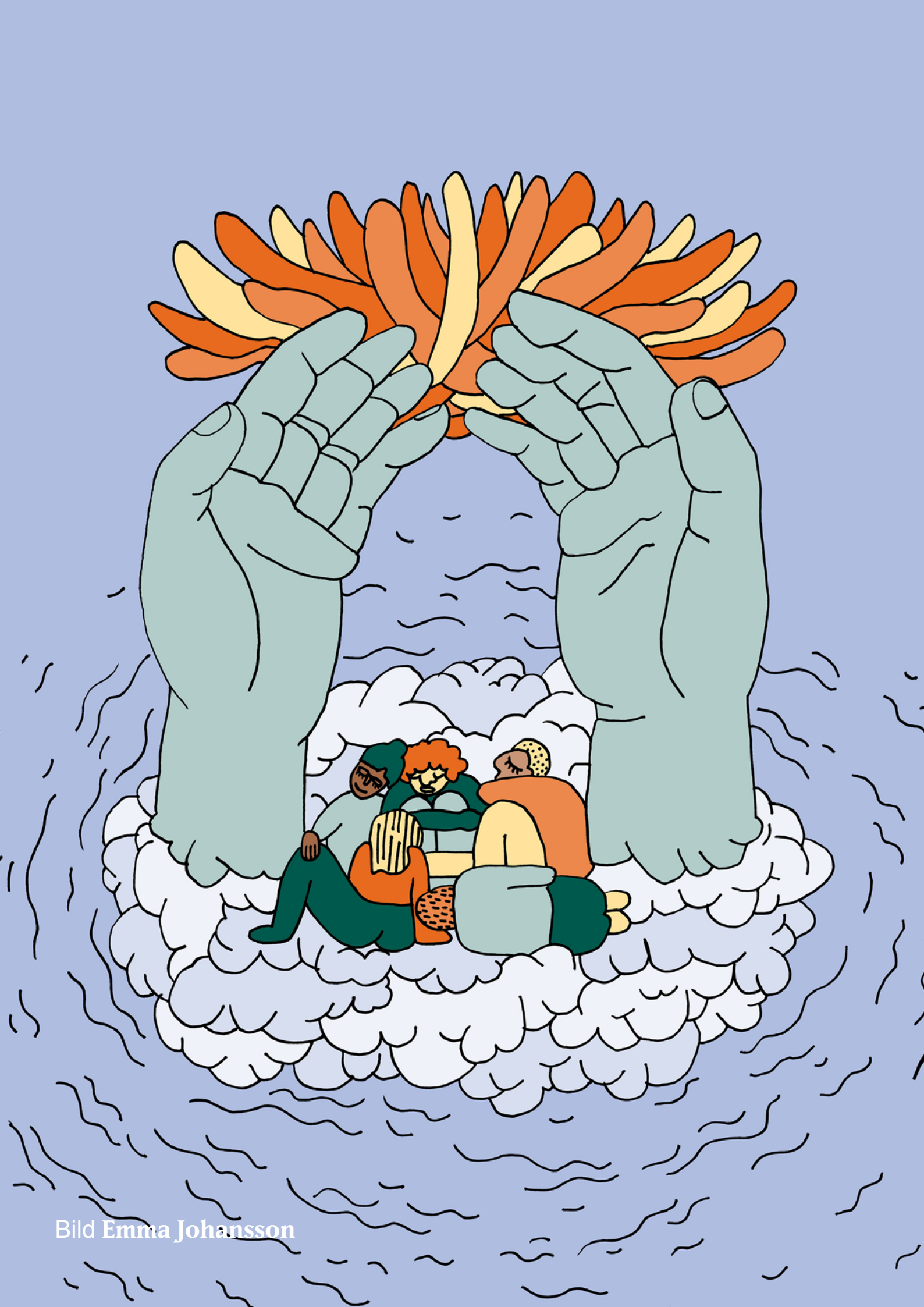

Bild Emma Johansson

UTORI PYSSEL

FÄRGA KLART

Bild/Text Mirjam Yeboah

LABYRINT

DEM BLIR STATSMINISTER?
FÖLJ STIGARNA OCH TA REDA PÅ!

REBUS

LUSKA UT VERSEN BAKOM BILDGÄTTAN

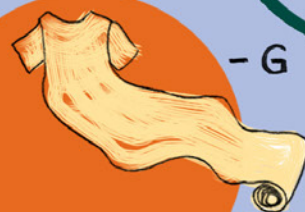

-S

+

-Y → O + π -P

-G

-G

-E → O +

-R

-K +

+

-F +

1

+

-D +

-

-E

PRENUMERERA!

*Vill du prenumerera på
ASTRA eller ge någon en
gåvoprenumeration?*

Gå in på:
astra.fi

Eller skicka blanketten
nedan till adressen:
Tidskriften Astra
Tallbergsgatan 1/175
00180 Helsingfors, Finland

Skicka e-post till
adressen:
pren@astra.fi

JAG VILL:

- ☐ Prenumerera
- ☐ Ge tidningen i present
- ☐ Göra en adressändring

VÄLJ PRENUMERATION (4 nr.)

☐ Donationsprenumeration	80€
☐ FINLAND	45€
☐ Studerande/Pensionär/Arbetslös	35€

☐ ÖVRIGA NORDEN	52€
☐ Studerande/Pensionär	45€

☐ ÖVRIGA VÄRLDEN	55€
☐ Studerande/Pensionär	50€

GÅVOPRENUMERATION (4 nr.)

(för dig som är prenumerant)

☐ FINLAND	35€
☐ ÖVRIGA NORDEN	45€
☐ ÖVRIGA VÄRLDEN	50€

SKICKA TIDNINGEN TILL:

Förnamn:
Efternamn:
Gatuadress:
Postnummer:
Ort:
Telefon:
E-post:

BETALARE:

(behövs bara om uppgifterna är andra än ovan)

Förnamn:
Efternamn:
Gatuadress:
Postnummer:
Ort:
Telefon:
E-post:

ORDLISTA

ALIENATION: känsla av utanförskap

ASEXUELL: person som inte upplever sexuell attraktion eller är intresserad av sexuella relationer med andra. Termen varierar och används lite olika av olika personer.

BROCIALIST: manliga socialister med machoattityd som inte tar feministiska frågor på allvar.

CISPERSON: någon vars upplevda kön stämmer överens med det kön hen blev tilldelad vid födseln.

DIKOTOMI: uppdelning av någonting i ett motsatspar.

DISKRIMINERING: när en person/grupp behandlas sämre än andra.

DYSTOPI: negativ eller katastrofartad bild av framtiden.

ETNICITET: handlar om gemensamma kulturella uttryck eller kulturarv (alltså inte om hudfärg, hårfärg eller liknande).

EUGENIK: annat ord för rashygien, tron på att det är möjligt och rätt att bedriva avel på människor. Eugenik är bakgrunden till de tvångssteriliseringsslagar som funnits och finns i t.ex. Finland.

FEMINIST KILLJOY: vad en feminist ofta anklagas för att vara när hen påpekar ojämlikheter. Ofta kan en bli anklagad för att själv vara problemet snarare än lyssnad på, som när någon svarar "åh men varför måste du alltid vara så jobbig?". Uttrycket myntades av teoretikern Sara Ahmed.

FEMINISM WASHING: när företag presenterar sig själva som stöttande i en feministisk kamp (förstås för att hitta kunder och sälja ännu mer och tjäna ännu mer pengar).

FUNKOFOBI: negativa fördomar om personer med funktionsskillnader.

FUNKTIONSvariationer: människors olika fysiska, psykiska och kognitiva förmågor.

INDIVIDUALISM: uppfattningen att individens frihet och oberoende är det viktigaste av allt.

INTERSEKTIONELL FEMINISM: ser att förtryck inte bara finns i relationen mellan män och kvinnor, menar att förtryck och makt varierar dels beroende på sammanhang och dels beroende på fler saker än kön.

MISOGYNI: nedlåtande syn på femininitet.

NEW PUBLIC MANAGEMENT: när effektivisering prioriteras i den offentliga sektorn (alltså skolor, hälsocentraler etcetera). NPM härstammar från det privata näringslivet och innebär en förpappring (mer arbete sker i form av kvalitetsrapporter och statistik, mindre i form av kontakt med elever, patienter) och marknadsanpassning (utställandet för ekonomisk konkurrens) av offentlig sektor.

NYLIBERALISM: individualistisk ideologi som anser att staten ska ha minimal roll i samhället och ekonomin, skatterna sänkas och att

marknadsekonomi är bra. Kända förespråkare är Milton Friedman, Ronald Reagan och Margaret Thatcher.

PACIFISM: ideologi som tar avstånd från våld. Pacifismen är viktig inom många aktivistiska rörelser, som visar att civil olydnad för samhällsförändring inte behöver innebära våldsamma metoder. En känd pacifist är Mahatma Gandhi.

QUEER: ett begrepp vars själva poäng är att det inte går att definiera exakt. Queer är ett ifrågasättande av normalitet och normer. Används också som självbeskrivande av personer eller grupper, för den egna normbrytande identiteten.

SEPARATISM: när en grupp skapar sammanhang öppna bara för personer med vissa erfarenheter. Poängen är att lyfta fram röster som annars är i minoritet. Separatism kan förstås också användas av normen, som när vita cismän bara bjuder in andra vita cismän. Då blir den ett sätt att upprätthålla makt snarare än underminera den.

TRANS: paraplybegrepp för en mängd erfarenheter, identiteter och grupper som bryter mot cisnormen på ett eller annat sätt.

UTOPI: positiv vision om framtiden.

ASTRA
OCKSÅ
DIGITALT.

MERA INFO:
ASTRA.FI

ANNONSERA
I ASTRA

HELSIDA:	350	EURO
1/2 SIDA:	200	EURO
1/4 SIDA:	100	EURO
1/6 SIDA:	50	EURO

ASTRA ges ut med stöd av: Konstsamfundet, Oskar Öflunds stiftelse, stiftelsen för Tre Smeder, Svenska kulturfonden och Centret för konstfrämjande.

I rebusen på sida 41 står: O EUFORI, TY NU FÖR GOTT, ÄR PATRIARKATET ETT MINNE BLOTT.

**VI BEHÖVER UTOPIERNA
FÖR ATT VIDGA UTRYMMET
FÖR VAD VI KAN TÄNKA OSS
SOM MÖJLIGT, DE TRÄNAR
VÅR FANTASI OCH ÄR ETT
VERKTYG FÖR ATT ERSÄTTA
PATRIARKATETS OCH
KAPITALISMENS NORMER
MED NYA KOLLEKTIVA
RELATIONER, NJUTNING
OCH EKOLOGISK BALANS.**

VINNARE AV
FREDRIKA
RUNEBERG-
STIPENDIET
2018

